

polju pod Triglavom. V ta namen se je pri Turistični zvezi Slovenije osnoval odbor, ki naj prouči problematiko izbrane lokacije. Predsednik tega odbora, tovariš Marijan Žagar, asistent Geografskega inštituta univerze v Ljubljani, nam je v tej zvezi za Geografski obzornik posredoval nekaj zanimivih podatkov o načrtih za preobrazbo lica te pokrajine.

Velo polje z Velsko dolino v srednji nadmorski višini 2000 m, ima odlične pogoje, ki se od takega objekta zahtevajo. Sneg tu neredko zapade že v septembru in pogosto obleži tja v poletje. Podrobno sedaj proučujejo morfologijo, snežne in skalne plazove ter trdnost skale, da bi vedeli, kje trasirati spust 111 slalom, kje postaviti skakalnico, kod potegniti žičnico ter speljati oesto, kje naj stoji hotel in podobno.

Smučarska skakalnica za skoke do 50 m je že zgrajena na Malem polju pod Vodnikovo kočjo. Za 70-metrsko pa je prostor izbran na pobočju Verzarja. Proga za smuk, ki se bo vila izpod Kanjavca po Velski dolini, doseže na Velem polju dolžino 3430 m in višinsko razliko 832 m. Ona s Škrbine na dolžini 3170 m pa ima 780 m višinske razlike. Za to progo bo do planin, doma Planike zgrajena sedežna žičnica. Pozneje bodo potegnili podobno žičnico tudi pod Kanjavec. Proučujejo tudi predlog, po katerem bi se namesto pod Hkrbino smuk pričel na Zaplanji in bi se tja gor speljala tudi žičnica. Na Zaplanji, pod zapadnim ostelnjem samega Triglava, je na višini 2400 m imeniten in prostran smuški svet. Nekdanjo italijansko kasarno, ki danes tam propada, bi spremenili v hotel.

Mišeljska dolina, ki na južni strani Mišeljskega grebena spremlja Velsko dolino in se izteka na Malo polje, bo prav tako vključena v to celoto. Po njej bodo, razen spustov, začrtane predvsem steze smuškega maratona.

Za dostop na Velo polje imajo organizatorji v mislili več variant. Najbližji in najprikladnejši je

pač dostop iz Bohinja, ki naj bi se v bodoče razvijal v naše ključno turistično izhodišče. Odtod je treba zgraditi oesto na planino Voje, od koder bi se v ključih preko planine Grintojce vzpela na Velo polje. Od tod bi jo pozneje po pobočju Mišeljskega grebena speljali do prelaza na Doliču. Gesta bi na tem področju služila gledalcem kot imenitna galerija — imeli bi predled nad celotnim tekmovanjem v tej veličastni zimskošportni areni. Z Doliča se bo potem cesta spustila v dolino Soče. Na odseku od planine Voje do Velega polja se ji bo kasneje pridružila žičnica.

Drugi načrt predvideva podaljšanje že obstoječe ceste, ki gre z Bleda in iz Bohinja preko Pokljuke do Rudnega polja. Odondod bi okrog Tosca nadelali 10 km nove ceste do Velega polja, kjer bi se priključila oni na Dolič. V perspektivi je dalje zamišljeno, da se z Doliča cesta dvigne pod triglavske vršine in se čez preval Konjske planine v okljukih spusti v dolino Krme ter tako poveže Bohinj s Savo Dolinko. To pa je z današnjih vidikov vsekakor najteže izvedljiv načrt. Zato si bomo predhodno pomagali z žičnico iz Zgornje Krme na Bohinjska vratca. Tako bodo med prvimi najverjetneje ostvarjeni dostopi po cesti iz Voj in z žičnico iz Krme. Nekoč pa bodo tu prav gotovo pristajala tudi športna letala in helikopterji, predstavljajoč ljudi v enem skoku z bližnjega letališča v Lescah na dvatisočmetersko višino.

Na Velem polju bo seveda treba zgraditi tudi hotele za nastanitev tekmovalcev in obiskovalcev. Poleti, ko se bo Velo polje spremenilo v stekališče in izhodišče množičnega turizma, bodo ti objekti služili turistom in letoviščarjem. I

Ustvarili bomo idealno visokogorsko rekreativno središče v naročju najprivlačnejših predelov našega planinskega sveta. Izbran je in najlepši prostor na snegu in soncu, dobre volje in marljivih rok je na pretek, le potruditi se je treba in pohiteti.

ZEMLJEPISNO IZRAZJE

ZEMLJEPISNA LEGA ZEMLJEPISNI POLOŽAJ

Ocena Kranjec-Lebanovega učbenika „Zemljepis Jugoslavije“ (v GO, VI./3—4) ter odgovor, ki je objavljen v tej številki, sta pokazala, da si nismo edini o pomenu gornjih dveh izrazov.

V oceni tega učbenika omenjani namreč med drugim tudi to, da je na primer „še vedno pomembnejša zemljepisna lega kakor pa zemljepisni položaj“. Na to odgovarjata avtorja takole: „Ta očitek je povsem nejasen, kajti besedi 'lega' in 'položaj' pomenita (vsaj po Pleteršniku) isto in tudi Melik uporablja obe v istem pomenu (na primer Jugoslavija, str. 7).

Da bo odgovor bolj prepričljiv, prepustimo besedo o tem vprašanju kar S. Kranjcu, da naj-

prej sam spregovori — tokrat seveda iz drugega učbenika (Bohinec-Kranjec-Savnik, Občni zemljepis, Ljubljana 1949, str. 28): „Vsaka točka na Zemlji je natanko določena, če povemo, na katerem vzporedniku in na katerem poldnevniku leži: ta lega v stopinjski mreži je njena zemljepisna lega“. — Naj poudarim: Zemljepisna lega je torej zgolj lega v stopinjski mreži. Ta lastnost nekega kraja je razmeroma enostavno določljiva, saj je takorekoč stalna in zreducirana zgolj na matematični podatek o zemljepisni širini in dolžini. Nekateri geografi jo zato tudi imenujejo matematično-zemljepisna ozir. zemljepisno-matematična lega. Tudi S. Kra-

njec je čutil podobno potrebo, ko je v odgovoru na oceno uporabil izraz, „zemljepisno (matematična) lega“.

V učbeniku sta avtorja zemljepisno lego Jugoslavije skušala označiti tudi še v drugem pomenu, eaj pri tem omenjata na primer podonavsko, mediteransko oziroma balkansko lego naše države. Razen tega pa govorita pisca tudi o takozvani „politični legi, to je legi nasproti sosednjim državam“. Ta lastnost pa v bistvu ni nič drugega kakor zgolj ena izmed komponent geografskega položaja, podobno kot je na primer prometna lega države nasproti sosedstvu druga komponenta taistega geografskega položaja.

Avtorja torej dobro poznata dvojni pomen zemljepisne lege. Problem oziroma nejasnost je le v tem, da tema dvema različnima pomenoma enega in istega izraza ne dajeta tudi ustreznega terminološkega razločka. V čem je tedaj drugi pomen tega izraza?

Zemljepisni položaj je karakteristika zemljepisne lege, oziroma je njeno vrednotenje glede na sosedstvo in to bodisi v prirodnogeografskem oziroma prometnem, gospodarskem ali političnem pogledu. „Zemljepisni položaj“ je torej mnogo bolj zamotan in mnogo težje določljiv, ne le zato, ker ga sestavlja nešteto komponent, temveč tudi zato, ker se z razvojem spreminja tudi sam zemlj. položaj (kraja, pokrajine, države in podobno). Prepričljiv dokaz za spreminjajoči se geografski položaj je v zadnjem času Island s svojo naraščajočo strateško-prometno funkcijo. Kolikokrat nam na primer šele oznaka oziroma vrednotenje zemlj. položaja osvetli ustrezno vrednost določenih geografskih potez neke pokrajine ali države. — Pri zemljepisnem položaju naše države bomo na primer podčrtali, da ima Jugoslavija različne geo-

grafske enote, kar ji daje raznolik prirodni značaj in pestre možnosti gospodarske strukture. Nadalje bomo podčrtali, da posest podonavskega in jadranskega prostora, ki se na ozemlju Jugoslavije in najbolj približata, ustvarja na primer naši državi določeno tranzitno prometnost in podobno.

Geografski položaj je torej oznaka — po možnosti naj bi bilo tudi vrednotenje —, ki izhaja iz zemljepisne lege. Iz gornjega je pravzaprav že razvidno, zakaj se zavzemam za to, da bi bil v učbenikih „geografski položaj“ pomembnejši od „geografske lege“. Zemljepisni položaj je namreč del „razmišljajoče, intelektualne geografije“, zemljepisna lega pa je zgolj del „memorativne oziroma statistične geografije“.

Dvojni pomen, ki se skriva v enem samem izrazu — zemljepisna lega — je torej več kot očiten. Prav tako je tudi razlika med zemljepisno lego in zemljepisnim položajem dovolj jasna. Zato menim, da ustreza danes izraz „zemljepisna lega“ edinole za oznako geografskih koordinat, ustrezen bi bil tudi izraz „matematično-zemljepisna lega“. Termin „zemljepisni položaj“ pa kaže pojmovati kot oznako oziroma vrednotenje zemljepisne lege določenega kraja ali večje arealne enote glede na sosedstvo. V podobnem pomenu uporablja „zemljepisni položaj“ tudi S. Ilešič v Gospodarski in politični geografiji sveta, Ljubljana 1959.

Slednjič nam preostaja še eno vprašanje oziroma dogovor glede ožjega ali širšega pojmovanja „zemljepisnega položaja“. V ožjem smislu je lahko to zgolj oznaka zemljepisne lege, v širšem smislu pa hkrati tudi že njeno vrednotenje.

Darko Radinja

DROBNE NOVICE

UMETNA JEZERCA

V gričevnatem reliefu s 100 do 600 m nadmorske višine se je v mediteranskem reliefu pričel pojavljati nov geografski element. To so umetna namakalna jezera za borbo proti suši. Ta naj kmetijskim kulturam zagotove vodo za uspešno rast.

V Italiji je organiziran poseben urad z nalogo, da v prvih desetih letih zajezi 7000 takih gričevskih jezerc (laghi collinari). Akumuliranih bo 450 milijonov kubičnih metrov vode, ki bo namakala 300.000 ha. V nadaljnji perspektivi je predvideno 40.000 jezerc za namakanje preko 1.000.000 ha. Iz tega je razvidno, kako pomemben agronomski faktor je ta akcija. Prav gotovo ne bi bilo napak, da bi se je lotili v večjem obsegu tudi v naših sušnih področjih.

V Franciji gradijo taka jezera s površinami 1 do 2 ha in vsebino 50 do 200.000 m³. Zajeziijo jih z nasuto zemeljsko pregrado do deset metrov višine. Iz jezerc so razpeljani namakalni jarki, toda pogosteje namakajo z razpr-

sevanjem vode po načinu umetnega dežja, kar je tudi najbolj ekonomično, ker so izgube najmanjše. Uporablja se tudi način prevažanja vode z nizkotlačnimi agregati, ki zagotavljajo 1000 do 2000 m³ vode na hektar, v dveh do štirih obrokih v eni sezoni.

Očitno je, da je tak način zelo primaren za gričevnat svet, kjer ni mogoče zemljo drugače namakati. Če se razpoložljiva količina vode racionalno razdeli na kritična razdobja, ko raste vlaga najbolj potrebuje, bo znatno vplivala na povečanje donosa, dasiravno so namakalne zahteve po vlagi tri do štirikrat večje. V dosedanji praksi se je izluščilo pravilo naj en hektar povodja namaka en hektar obdelane površine.

Glede na celokupne stroške gradnje poedinega takega sistema namakanja, je cena kubičnega metra pridobljene vode razmeroma visoka. Toda ta voda je za sušne pokrajine sila dragocena, ker omogoča srednji kosmati donos, ki je štirikrat večji od letnih investicij za eksploatacijo in vzdrževanje.